

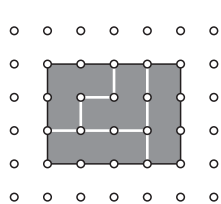
Poučavanje konceptata razlomaka i racionalnih brojeva pomoću modela površine

ALICE I. ROBOLD¹

U dokumentu *Principi i standardi školske matematike* (National Council of Teachers of Mathematics, NCTM) opisana je potreba za razumijevanjem i prikazivanjem razlomaka i racionalnih brojeva u svim odgojno-obrazovnim ciklusima, s preporukom da učenici rabe različite konkretne modele koji će im pomoći pri razmišljanju o apstraktnim idejama i pri rješavanju problema.

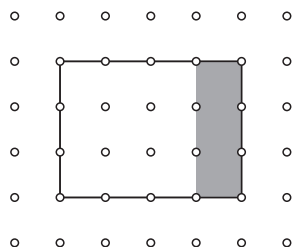
Ovaj model površina može se koristiti s učenicima različite dobi za razvijanje raznih konceptata kao što su pojam razlomka, ekvivalentnost, uspoređivanje racionalnih brojeva, nepravi razlomci, mješoviti zapis, računske radnje s razlomcima, kompleksni razlomci, decimalni brojevi i postotci. Pomoću ovog modela mogu se prikazati razlomci s nazivnicima od 1 do 100.

Primjena modela površine

Model *Fraction Islands* - Otok razlomaka sastoji se od deset različitih boja „otoka” koji se stavljaju na *geoboard* dimenzija 11×11 . Svi otoci iste boje imaju jedinstvenu površinu iako mogu imati različiti oblik. Otoci prekrivaju od jednog do deset kvadratića *geoboarda*. Da bismo prikazali razlomak, potrebno je odabrati jediničnu regiju i ograditi je elastičnom gumenom trakom. Ova jedinična regija predstavlja *jedno cijelo*. Učenici koriste otoke samo jedne boje da bi prekrili jedno cijelo, kao što je prikazano crtežom. *Koliko je otoka potrebno da bi prekrili jedno cijelo* određuje *nazivnik*. Kao što je prikazano sljedećim crtežom, tri su otoka uklonjena tako da je samo jedan otok vidljiv u jediničnoj regiji. *Koliko otoka vidimo* određuje *brojnik*. Tako je ovo model $1/4$.

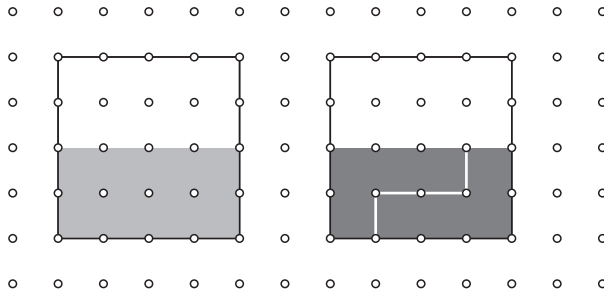
Model *Fraction Islands* - Otok razlomaka sastoji se od deset različitih boja „otoka” koji se stavljaju na *geoboard* dimenzija 11×11 . Svi otoci iste boje imaju jedinstvenu površinu iako mogu imati različiti oblik. Otoci prekrivaju od jednog do deset kvadratića *geoboarda*. Da bismo prikazali razlomak, potrebno je odabrati jediničnu regiju i ograditi je elastičnom gumenom trakom. Ova jedinična regija predstavlja *jedno cijelo*. Učenici koriste otoke samo jedne boje da bi prekrili jedno cijelo, kao što je prikazano crtežom. *Koliko je otoka potrebno da bi prekrili jedno cijelo* određuje *nazivnik*. Kao što je prikazano sljedećim crtežom, tri su otoka uklonjena tako da je samo jedan otok vidljiv u jediničnoj regiji. *Koliko otoka vidimo* određuje *brojnik*. Tako je ovo model $1/4$.

¹Professor Emerita Mathematical Sciences, Ball State University, Muncie, Indiana, USA

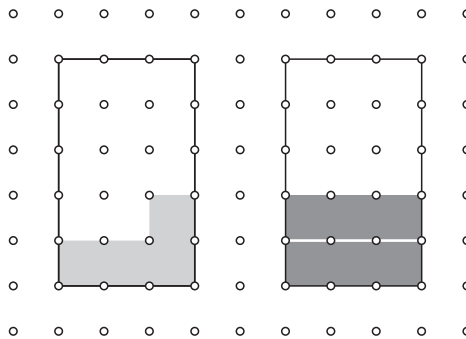
Ekvivalentni razlomci

U ovome primjeru učenik otkriva da odabranu jediničnu regiju prekrivaju dva tamnoplava otoka, a zatim pokazuje samo jedan otok unutar te regije, prikazujući tako razlomak $1/2$. U drugome modelu s istom jediničnom regijom učenik otkriva da četiri roza otoka prekrivaju jediničnu regiju. Dva roza otoka modeliraju razlomak $2/4$, točno prekrivaju tamnoplavi otok pokazujući da je razlomak $1/2$ jednak razlomku $2/4$.

Uspoređivanje racionalnih brojeva

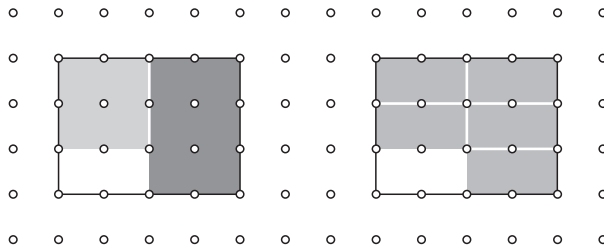
Da bi odredio koji je razlomak veći, $1/3$ ili $2/5$, učenik prikazuje svaki broj rabeći istu jediničnu regiju, kao u ovom primjeru, a zatim izravno uspoređuje brojeve stavljajući zeleni otok koji predstavlja $1/3$ preko dva svijetloplava otoka koji predstavljaju $2/5$, pri čemu otkriva da svijetloplavi otok zauzima veću površinu; stoga je razlomak $2/5$ veći od razlomka $1/3$.

Zbrajanje racionalnih brojeva

Da bi izračunao zbroj brojeva $1/3$ i $1/2$, učenik oba razlomka prikazuje u istoj jediničnoj regiji, a zatim prekriva otoke otocima iste boje koji mogu prekriti tu jediničnu regiju. U ovom modelu roza otok predstavlja razlomak $1/3$, a smeđi razlomak $1/2$. Crveni otoci mogu prekriti oba otoka. Pet crvenih otoka predstavlja zbroj $5/6$.

Drugi će učenik možda prekriti oba otoka žutim otocima, od kojih svaki prekriva jedan kvadratić geoboarda, pokazujući da je zbroj $10/12$; ali razlomci $5/6$ i $10/12$ su ekvivalentni, stoga predstavljaju isti racionalni broj.

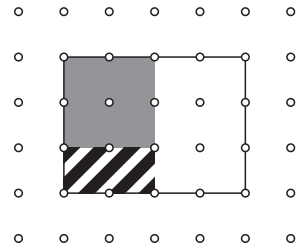

Oduzimanje racionalnih brojeva

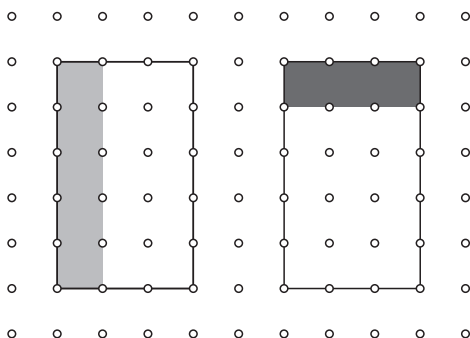
Da bi pronašli razliku dvaju racionalnih brojeva, učenici se služe metodom izravne usporedbe, kako je prikano prethodnom slikom. Tada učenici otkrivaju za koliko je razlomak $2/5$ veći od razlomka $1/3$, prekrivajući svijetloplave otoke koji „vire van” nakon što su zeleni otoci postavljeni preko dva plava otoka. To se može prekriti žutim otocima koji predstavljaju $1/15$ u ovoj jediničnoj mjeri.

Množenje racionalnih brojeva

Pronalaženje umnoška razlomaka $1/3$ i $1/2$ modelira se kao „ $1/3$ od $1/2$.” Razlomak $1/2$ prikazan je jednim smeđim otokom u ovoj jediničnoj mjeri. S obzirom da tri crvena otoka prekrivaju smeđi otok, jedan crveni otok predstavlja jednu trećinu smeđe površine. Jedan crveni otok predstavlja $1/6$ u ovoj jediničnoj mjeri; stoga je umnožak jednak razlomku $1/6$.

Dijeljenje racionalnih brojeva

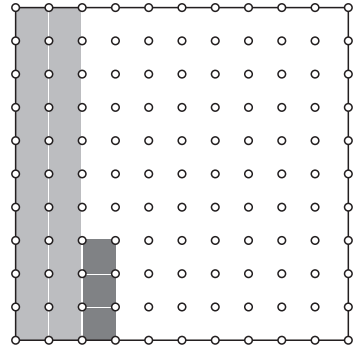

Za prirodne brojeve „6 podijeljeno sa 2” može se interpretirati kao „koliko skupina od dva ima istu veličinu kao 6.” Slično, u ovom modelu površine, „ $1/3$ podijeljeno sa $1/5$ ” interpretira se kao „koliko skupina od $1/5$ prekriva istu površinu kao $1/3$.” Potom učenici modeliraju oba broja koristeći istu jedinicu mjere, a zatim uspoređuju prekrivene površine. Zaključuju da površinu od $1/3$

jedinične regije prekriva više od jednoga, ali manje od dva otoka čija je površina jednaka $1/5$ površine jedinične regije. Točnije, da bi prekrili otok koji predstavlja $1/3$ jedinične regije, potreban je jedan cijeli otok od $1/5$ i dvije trećine drugog otoka od $1/5$; stoga je $1/3$ podijeljeno sa $1/5$ jednako $1\ 2/3$.

Decimalni zapis

Cijeli *geoboard* koji se sastoji od 10 redaka s po 10 kvadratića predstavlja jedno cijelo. Dva ljubičasta otoka predstavljaju $2/10$. Tri žuta otoka predstavljaju $3/100$. Brojka 0.23 prikazuje 2 na mjesnoj vrijednosti desetinki i 3 na mjesnoj vrijednosti stotinki. Primjenjujući koncept ekvivalencije, dva ljubičasta otoka mogu se prekriti s 20 žutih otoka da bi se pokazalo da imamo ukupno 23 žuta otoka, odakle i dolazi naziv broja 0.23 - nula cijelih i 23 stotinke.

Postotak

Model površine povezuje postotke s razlomačkim i decimalnim zapisom. Primjerice, ako cijeli geoboard predstavlja jedno cijelo, tada jedan zeleni otok predstavlja $1/20$. Zeleni otok može se prekriti s pet žutih otoka da bismo modelirali ekvivalentan razlomak $5/100$ ili 0.05. Možemo interpretirati $5/100$ kao „5 od 100” ili „5 na 100” ili „5 posto.”

Literatura

National Council of Teachers of Mathematics. *Principles and Standards for School Mathematics*. Reston, Va.: NCTM, 2000.

Robold, Alice I., Sandra L. Canter, and Nancy A. Kitt. *Teaching with Fraction Islands*. Pathfinder Services, Inc. Huntington, Indiana, 2001. All rights reserved.

Fraction Islands® is a registered trademark of Pathfinder Services, Inc., a not-for-profit human service organization that serves and employs persons with developmental disabilities. The organization can be reached via telephone at (219) 356-1583 or toll-free (within the U.S.) at (888) 888-1150. Their web site is at „www.fractionislands.org”.

